

Synpunkter på samrådsförslag för översiktsplan 2022 Miljöpartiet de gröna i Sigtuna kommun

Översiktsplanen är den politiska majoritetens möjlighet att gestalta visionen för hur kommunen ska utvecklas på lång sikt och är det viktigaste instrumentet i dialogen mellan kommunen, staten och medborgaren. Översiktsplanen beslutas av kommunfullmäktige. En översiktsplan är därför inte ett dokument där varje politiskt parti kan få ett genomslag för sin framtidsbild och vision. Miljöpartiet är ett framåtsyftande parti som efterlyser en omfattande och snabb anpassning av samhället för att klara de mål som är nödvändiga utifrån ett klimat- och miljöperspektiv – ett perspektiv vi inte ansåg fanns i majoritetens uppdrag och beredning.

Samrådsförslaget för översiktsplan 2022 inleds med avsnittet *Hållbar samhällsutveckling*. Här listas tolv hållbarhetsmål för fysisk planering:

- *Grön infrastruktur för levande landskap med sammanhängande områden för natur- och friluftsliv.*
- *Robusta samhällen anpassade för ett förändrat klimat.*
- *Klimatsmart resurshushållning.*
- *Ekologiskt väl fungerande vattenmiljöer.*
- *Trygga, integrerade och väl gestaltade livsmiljöer.*
- *Samhällen utformade för ett gott liv med god hälsa.*
- *Hållbart vardagsliv och levande samhällen.*
- *Delaktighet och invånarens engagemang som grund för samhällsutvecklingen.*
- *Ett livskraftigt och diversifierat näringsliv inklusive areella näringar.*
- *Starkt arbetsliv och attraktivt boende för livets alla skeden.*
- *Kostnadseffektiv infrastruktur och service till invånarna.*
- *God och långsiktigt robust kommunal ekonomi.*

Målen ska enligt förslaget *ge den röda tråden i översiktsplanen och lägga grunden för hur översiktsplaneringen ska bidra till att nå en hållbar samhällsutveckling i hela Sigtuna kommun. De ska hjälpa till att vägleda i arbetet med avvägningar mellan olika intressen och andra ställningstaganden för kommunens mark- och vattenanvändning. De kan också göra det lättare att synliggöra både målkonflikter och synergieffekter som kan uppstå vid kommande fysisk planering.*

Miljöpartiet konstaterar att målens innebörd inte beskrivs närmare och att planeringsinriktningarna inte är tydligt kopplade till målen. Miljöpartiet anser att målen ska konkretiseras och att planeringsinriktningarna ska redovisa hur målen ska uppnås.

Arlandas utveckling och Färdplan Arlanda

Flygtrafiken på Arlanda minskar sedan 2019. Antalet start och landningar minskade alltså även innan covid-19. Miljömässigt är detta en positiv utveckling som ger ett utrymme att planera för persontransporter med andra färdmedel. Miljömässigt har Sveriges befolkning sedan början av 1990-talet haft en total klimatpåverkan från flyget motsvarande hela omfattningen av personbilstrafiken, motsvarande 10 miljoner ton utsläpp per år. Det innebär att flyget är en av landets största utsläppskällor och att Sverige ligger långt över det globala genomsnittet. Miljöpartiet anser att översiktsplanens fokusering på en utbyggnad av flygverksamhet inte stämmer överens med kommunens egna klimatmål och i synnerhet inte med internationella klimatmål. En översiktsplan som tar höjd för år 2035 där fokus på näringslivet bygger på ett ökat flyg visar på en djup oförståelse för klimat och teknisk utveckling.

I dag finns inget formellt beslut om en utbyggnad av Arlanda. Trafikverket är en av flera instanser. I översiktsplanen förutsätts en utbyggnad och en förändring av flygbuller utan en ny miljöprövning.

Miljöpartiet anser att översiktsplanen:

- ska tydliggöra planeringsförutsättningar utifrån fattade beslut på nationell nivå och utifrån nuvarande och kommande miljöprövning
- ska utgå från att flyget fram till 2035 kommer att minska och ge likvärdigt utrymme för ny teknik och framtidens andra kollektiva färdmedel som spårtrafik och ickefossila fordon.

Blåstruktur

VA

Miljöpartiet anser att översiktsplanen saknar både vision och tydlighet för kommunens VA-utveckling. Belastningen av näringsämnen till Mälaren från enskilda avlopp ökar i relation till andra källor. På sikt innebär det en uppenbar risk för att vattenstatusen för Mälaren och andra vattenförekomster försämras. En ökad anslutning till kommunalt VA är miljömässigt den mest verkningsfulla åtgärden Sigtuna kommun kan genomföra både på kort och lång sikt.

Översiktsplanen saknar principiella ställningstaganden för hur VA-frågorna ska lösas i tidsperspektivet 2035 och hänvisar till *VA-plan för Sigtuna kommun*.

Miljöpartiet anser att översiktsplanen ska redovisa:

- en tydlig framtidsstrategi utifrån miljö och miljöteknik när det gäller VA för tiden fram till 2035

- tydliga planeringsinriktningar som sammanfattar VA-planens riktlinjer för kommunens fortsatta planering.

Dagvatten

Inom kommunen planeras för nya bostadsområden, förtätning och komplettering av bostäder och verksamheter vilket leder till ökande mängder dagvatten. Frågan om hur kommunens vattenförekomster kan påverkas av en ökad mängd urbant dagvatten behandlas inte i översiktsplanen. Belastningsutrymmet i respektive vattenförekomst är styrande för all stadsplanering framöver.

- Miljöpartiet anser att översiktsplanen ska redovisa tydliga planeringsriktlinjer och ambitioner för hur dagvatten ska hanteras vid detaljplanering, bygglov, tillsyn och tillstånd.

MKN

Vattenfrågor är ett primärt område i en översiktsplan. I planen saknas i princip ett vattenavsnitt vilket är en stor förändring och en miljömässig nedmontering i jämförelse med översiktsplanen 2014. I översiktsplanen anges några pågående projekt utan tydliga syften eller mål.

- Miljöpartiet anser att översiktsplanen ska kompletteras med ett framåtsyftande vattenavsnitt till en nivå att jämföras åtminstone med de kommuner som åsyftas i vattensamarbeten.

Översiktsplanen saknar en helhetsbild av vattenkvalitet och i synnerhet en strategi utifrån kommunens viktigaste planeringsförutsättning – status i sjöar och vattendrag. Planen hänvisar till åtgärder i VISS. För att klara MKN fordras planeringsunderlag anpassade för en kommunal nivå med operativa åtgärder utifrån samhällets utbyggnad och belastningsutrymmen i vattenförekomsterna.

Miljöpartiet anser att:

- översiktsplanen ska kompletteras med en översiktlig beskrivning och kartläggning över tillståndet i kommunens sjöar och vattendrag i förhållande till miljökvalitetsnormerna. Detta särskilt i förhållande till effekterna av de sammanlagda exploateringar som föreslås.
- strukturen kring vatten i översiktsplanen ska omarbetas och förtydligas för att frågorna ska kunna behandlas adekvat i efterföljande planering
- översiktsplanen ska redovisa att lokala, kommunala åtgärdsplaner för varje vattenförekomst ska tas fram.

Grönstruktur

Invånarnas tillgång till grönområden och skyddad natur

Närheten till natur och grönområden är en viktig anledning för människor att bosätta sig och stanna i vår kommun. Med ett ökande invånarantal ökar slitaget i våra grönområden och i takt med samhällets expansion måste områden för friluftsliv säkerställas genom ett varaktigt skydd. Det gäller såväl mindre bostadsnära grönområden som större sammanhängande naturområden. Natur i och omkring våra tätorter är viktiga för invånarnas hälsa och välbefinnande. Den bidrar också med viktiga ekosystemtjänster som koldioxidlagring, luftrening och biologisk mångfald.

Översiktsplanen konstaterar att behovet av mångfunktionella naturområden, parker och vattenmiljöer ökar i takt med att kommunens befolkning växer och att det är en utmaning och utgångspunkt för planeringen är att värna och utveckla dessa miljöer samtidigt som samhället växer och markanvändningen blir mer effektiv. Översiktsplanen slår fast att *Utgångspunkten är att utveckling av de gröna miljöerna ska ske i samspel med bebyggelseutvecklingen. Grönska och vatten ska finnas nära bostaden och vara en framträdande kvalitet i invånarnas livsmiljöer.*

Konkreta förslag på hur de gröna miljöerna ska kopplas till bebyggelseutvecklingen saknas i planen. I planeringsinriktningarna för de olika geografiska områdena finns inte några inriktningar för parker och naturområden, med undantag för en vag skrivning om att *Verka för att underlätta den gröna infrastrukturens behov av passager som främjar friluftsliv och ekologiska spridningssamband* i den Regionala stadskärnan Arlanda-Märsta.

Planeringsinriktning för bostadsbyggande tar bland annat upp att kommunen ska verka för bostadsgårdar med en tydlig inramning, utrymme som ger förutsättningar för vistelse med goda solljusförhållanden samt bebyggelseutformning som skapar förutsättningar för liv och rörelse i det offentliga rummet, exempelvis genom att placera entréer mot det offentliga rummet och en omsorgsfull bearbetning av bottenplan med fönstersättning och lokaler i lämpliga lägen. Inriktning för grönska, vatten, parker, natur, och möjligheter till odling saknas.

Avsnittet Mötesplatser konstaterar att *I takt med att kommunen växer behöver de offentliga rummen - torg, gator och parker - utvecklas för att kunna användas av allt fler som bor, verkar och besöker kommunen.* Planeringsinriktning för mötesplatser tar bland annat upp kulturellt intressanta rum, konstnärlig utsmyckning, idrotts- och fritidsanläggningar och lekplatser. Inriktning för parker, grönområden och möjligheter till odling saknas.

I översiktsplanen saknas riktvärden för kommuninvånarnas tillgång till bostadsnära parker naturområden.

Miljöpartiet anser att översiktsplanen ska redovisa:

- tydliga mätbara riktvärden för invånarnas tillgång till närnatur i respektive geografiskt område
 - avstånd till park eller naturområde
 - storlek på park/naturområde för att hantera besöksstryck med bibehållen kvalitet eller andel parkyta i förhållande till antal bostäder
 - bostadsnära parker och naturområden ska gå att nå utan att korsa barriärer som större trafikleder
- en analys av behovet av utveckling av befintliga parker och att nya tillskapas i förhållande till förväntad befolkningsökning
- planeringsinriktning för möjligheter till stadsodling och koloniträdgårdsföreningar.

Översiktsplanen tar inte hänsyn till att andelen bostadsnära natur måste stå i proportion till kommunens växande befolkning. Kommuninvånarnas tillgång till natur för rekreation, friluftsliv och naturupplevelser hotas till exempel i de föreslagna bebyggelseområdena Hällsboskogen i Sigtuna samt Norr om Aspvägen i Märsta. Två områden som är mycket populära för promenader, friluftsliv, rekreation och naturupplevelser och som har ett ökande besöksstryck. I Hällsboskogen finns motionsspår, skidspår och cykelbanor, men även orörd natur måste finns kvar på gångavstånd från bostadsområden. Norr om Aspvägen är det enda återstående naturområdet i norra Märsta. Om området fragmenteras genom byggnation skulle möjligheten till bostadsnära naturupplevelser och rekreation försvinna för många kommuninvånare. Att området inte fragmenteras är också avgörande för en mängd djur- och växtarter som är beroende av sammanhängande naturområden.

- Miljöpartiet anser att Hällsboskogen i Sigtuna samt Norr om Aspvägen i Märsta ska undantas från bebyggelse.

Planeringsinriktning för grönstruktur slår fast att *I de fall som värdefulla natur- och friluftsområden påverkas av nya etableringar ska anpassningar genomföras för att minimera negativ påverkan.* I flera av utbyggnadsområdena påverkas värdefulla natur- och friluftsområden. Beskrivning av dessa anpassningar saknas i avsnitten för alla geografiska områden utom ett.

Miljöpartiet anser att översiktsplanen ska redovisa:

- att naturvärden alltid ska kartläggas och värderas inför planläggning
- hur områden med höga naturvärden ska skyddas
- hur natur för friluftsliv ska säkerställas
- förslag på naturområden som ska ges varaktigt skydd.

Ekologisk kompensation

Krav på kompensationsåtgärder kan ställas med stöd av olika bestämmelser i miljöbalken. Kompensation kan bli en nödvändig åtgärd vid intrång i naturreservat, Natura 2000-områden, biotopskydd som alléer eller påverkan på arter som är upptagna i Artskyddsförordningen. Kompensation är också möjligt att använda för att upprätthålla status i sjöar och vattendrag. Det kan också bli aktuellt att kompensera för andra allmänna intressen, som till exempel friluftsliv.

I översiktsplanen kan områden anges där kompensation kan utföras. Detta för att stärka eller återskapa samband, grönstruktur, vegetation och ekosystemtjänster. Kommunen kan ange platser som kan förstärkas med vegetation och användas för kompensation såsom t. ex. koldioxidinlagring. Lämpligen görs detta på ett sätt så att andra ekosystemtjänster uppkommer, som luftrening och bullerdämpning vid vägar eller skuggning och klimatreglering vid platser som kan riskera att bli "värmeöar".

Översiktsplanen anger kompensation som en möjlig men tveksam åtgärd. Sigtuna kommun är känd för att ha tillämpat kompensationsåtgärder i större skala för vattenreningsanläggningar med mera. Kompensationsmöjligheten utreds i de flesta av Sveriges kommuner som en primär möjlighet att kompensera för viktiga reglerande ekosystemtjänster.

Miljöpartiet anser att översiktsplanen:

- ska redovisa en inriktning för hur ekologisk kompensation ska användas i översiktlig planering och i kommande planering
- ska redovisa att ett styrdokument för ekologisk kompensation för Sigtuna kommun ska tas fram.

Ekosystemtjänster

Riksdagen har fattat beslut om att senast 2018 ska värdet av ekosystemtjänsterna vara kända och beaktade vid relevanta beslut. Riksdagen har också fattat beslut om etappmålet att kommuner och andra aktörer senast 2025 ska ta tillvara och integrera stadsgrönka och ekosystemtjänster i planering, byggande och förvaltning av den byggda miljön.

Kommunen ska i planering och prövning ta hänsyn till allmänna intressen enligt plan- och bygglagen. Att beakta och utveckla ekosystemtjänster kan vara både att ta hänsyn till naturen och ett sätt att anpassa till klimatförändringar, skapa förutsättningar för bättre hälsa och välbefinnande samt minska buller och luftföroreningar.

Ekosystemtjänster i kommunal planering är grundläggande för att tillvarata och utveckla allmänna intressen. I översiktsplanen finns inte ekosystemtjänster behandlat mer än översiktligt och utan mål eller inriktning. Reglerande ekosystemtjänster är nödvändiga för

kommande planering. Några primära reglerande ekosystemtjänster som alltid bör behandlas är vattenrening, flödesreglering, skydd mot erosion, luftrening, bullerdämpning reglering av lokalklimat.

Miljöpartiet anser att översiktsplanen ska redovisa:

- en planeringsinriktning för hur ekosystemtjänster ska användas i översiktlig planering och i kommande planering
- att ett styrdokument för ekosystemtjänster för Sigtuna kommun ska tas fram.

Regionala gröna kilar

Två av stockholmsregionens gröna kilar, Järvakilen och Rösjökilan, sträcker sig in i Sigtuna kommun. De gröna kilarna är betydelsefulla för friluftslivet, som spridnings samband för djur och växter och för ekosystemtjänster. Kilarna har inget formellt skydd utan ska förvaltas av kommunerna i samverkan. I översiktsplanen hänvisar avsnittet *Regionala och mellankommunala intressen* till avsnittet *Grön infrastruktur* när det gäller hur Sigtuna kommun verkar för att utveckla och stärka de regionala gröna kilarna. Planeringsinriktningen för grön infrastruktur lyder: *Konsekvenser av förändringar i markanvändning inom grönstrukturen ska bedömas på både lokal och sammanhängande regional nivå. I de områden som är utpekade som värdefulla sammanhängande områden för natur och friluftsliv är det extra viktigt. Andra områden som påvisas som extra viktiga att ta hänsyn till är betes- och jordbruksmarker, skyddsvärda ekmiljöer samt strandängar.*

Hur kommunen ska "verka för att utveckla och stärka de regionala gröna kilarna" framgår således inte. Ett grönstrukturellt moment 22. Med undantag för en skrivning om att byggnation i Eneby ska ske så att den gröna kilens funktion och värde bibehålls formuleras inte kommunens ansvar för de gröna kilarna i översiktsplanen. Planen hänvisar i stället till möjligheten att samverka med andra aktörer.

Miljöpartiet anser att översiktsplanen ska redovisa konkreta åtgärder för:

- hur kommunen ska verka för att utveckla och stärka de regionala gröna kilarna, utöver samverkan med andra aktörer
- att bevara och utveckla såväl större sammanhängande naturområden som tätortsnära grönområden
- hur de gröna sambanden ska utvecklas, till exempel genom stråk som binder samman små och stora grönområden, stigar eller trädkantade gång- och cykelvägar som också fungerar som spridningsvägar för växter och djur
- hur naturvärden och ekosystemtjänster ska utvecklas, även i den gröna infrastrukturen i parker och grönområden i tätorterna.

Översiktsplanens kartor för blå- och grönstruktur

- Samtliga kartor är för otydliga för att visa kommunens viljeinriktning.
- Kartunderlag för blåstruktur saknas.
- På kartor för grönstruktur dominerar ESKO land och vattenmiljöer, men förklaring om vad ESKO innebär för planering saknas.
- Miljöer som bör skyddas för natur och friluftsliv är inte redovisade.

Jordbruksmark

Jordbruksmark är nödvändig för försörjningssäkerheten i ett föränderligt och växande samhälle. Ökad lokal och global efterfrågan på mat, foder och energi, en minskad biologisk mångfald och en klimatförändring ställer stora krav på planering av markanvändningen för framtiden.

I miljöbalkens kapitel 3, 4§ slås fast att jordbruk är av nationell betydelse. Vidare anges att brukningsvärd jordbruksmark får tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk.

Jordbruksmarkens faktiska kvalitet kan variera men ställt mot förändrad markanvändning i form av exploatering så betraktas all jordbruksmark som inte är planlagd för andra ändamål vara brukningsvärd. Till jordbruksmark räknas åker-, ängs- och betesmark. I planen finns en otydlig analys som visar "särskilt värdefulla jordbrukslandskap" vilket inte har samma betydelse som miljöbalkens "brukningsvärd jordbruksmark".

Miljöpartiet anser att:

- översiktsplanen ska använda miljöbalkens begrepp "brukningsvärd jordbruksmark" för ökad stringens och trovärdighet i fortsatt planering
- översiktsplanen ska redovisa att områden föreslagna för exploatering är prövade enligt miljöbalken
- varken översiktsplanen eller hållbarhetkonsekvensbeskrivningen visar hur kommunens behov inte kan tillgodoses på annan mark som inte är brukningsvärd
- översiktsplanen bör redovisa vilken mark som är brukningsbar och beskriva vad en motivering för att ta jordbruksmark i anspråk ska innehålla
- översiktsplanen ska visa en tydlig förflyttning från det nationella intresset till det kommunala perspektivet. En otydlighet i planeringsunderlag kan innebära att övrig jordbruksmark byggs bort eller får ett annat ändamål.
- med utveckling av kommunens landsbygd som särskild utgångspunkt ska avsnittet om jordbruksmark förtydligas med nya kartor samt planeringsinriktningar som gör det möjligt att både spara brukningsvärd mark och att i vissa fall ändra ändamålet med marken.

I översiktsplanen finns möjligheten att påverka fler miljöaspekter genom ställningstaganden kring hur jordbruksmark ska brukas.

Miljöpartiet anser att översiktsplanen ska redovisa planeringsinriktningar för:

- att kommunägd jordbruksmark ska brukas ekologiskt
- att det vid nyteckning av arrendeavtal för kommunal mark som används som jordbruksmark ska avtalas om att minst sex meters skyddszon ska anläggas mot diken och vattendrag.

Klimat

Enligt *Plan för klimatsmart Sigtuna* ska kommunen vara fossilfri senast 2040. Planens strategier slår bland annat fast att kommunens fysiska planering och samhällsbyggande ska vara klimatanpassat och förbättra förutsättningarna för miljöanpassade och resurssnåla transporter, att kommunen aktivt ska medverka till produktion av förnybar energi och att kommunen ska vara en aktiv samverkanspart och aktör för att stimulera klimatsmarta lösningar. Översiktsplanen saknar planeringsinriktningar och konkreta åtgärder för hur målen i *Plan för klimatsmart Sigtuna* ska uppnås.

Översiktsplanen fokuserar på att minska kommunens klimatpåverkan framför allt genom nybyggnation i service- och kollektivtrafiktäta områden. I några av de föreslagna utbyggnadsområdena (till exempel Granby, Eneby) föreligger dock stor risk för bilberoende. Samtidigt ligger tyngdpunkten i översiktsplanen på att förbättra framkomligheten i vägnätet. Det är en känd effekt att när framkomligheten förbättras genom fler och bredare vägar så uppmuntrar det till ökad bilanvändning. Det leder till en ökning av biltrafiken som i sin tur leder till ytterligare behov av att förbättra framkomligheten. Enligt översiktsplanen kommer bilen fortsatt att vara ett viktigt komplement i framtida trafiksystem. Kommunen ska enligt planen verka för att underlätta för elbilar genom att möjliggöra för laddstolpar i planeringen. Kommunen ska också verka för utbyggda system för icke-fossila fordonsbränslen. Ett helhetsgrepp med konkreta planeringsinriktningar för laddinfrastruktur saknas dock. Det återfinns heller inte i andra dokument då Sigtuna kommun saknar styrdokument för laddinfrastruktur.

Ett område med stor potential att minska klimat- och miljöpåverkan är metoder för byggnation och anläggning, vilket översiktsplanen inte behandlar överhuvudtaget. Sigtuna kommun har inte heller något styrdokument för hur klimatpåverkan från nybyggnation ska minska genom till exempel hållbarhetskrav vid markanvisningar.

Miljöpartiet anser att översiktsplanen ska redovisa:

- planeringsinriktningar med tydlig koppling till målen och strategierna i *Plan för klimatsmart Sigtuna*

- hur mycket kommunens totala klimatavtryck ska minska årligen
- hur mycket klimatpåverkan från resor och transporter i kommunen ska minska årligen
- att ett kommunövergripande styrdokument för laddinfrastruktur ska tas fram
- att ett styrdokument för klimat- och miljöanpassat byggande ska tas fram.

Samhällsutveckling och social hållbarhet

Den fysiska miljön har stor betydelse för människors livsvillkor. I översiktsplaneringen finns möjlighet att planera för att invånarna ska ha en jämlik tillgång till samhällets resurser.

I avsnittet *Befolkning och bostäder* beskrivs problematiken med de sociala och ekonomiska skillnaderna mellan olika bostadsområden och grupper i kommunen och man slår fast att *Översiktsplanen genomsyras av viljan att genom stadsplanering främja inkludering, trygghet och trivsel.*

Ambitionen återspeglas inte i planeringsinriktningarna för de olika geografiska områdena. I planeringsinriktningen för Märsta finns en vag skrivning om att kommunen ska *Kraftsamla och prioritera attraktivitets- och trygghetsskapande åtgärder i kommundelen Valsta.* I planeringsinriktningen för bostadsbyggande lyfts att bostadsutbudet ska balanseras genom att andelen småhus och bostadsrätter ska öka i förhållande till hyresrätter. Denna balansering kopplas dock inte till de olika geografiska områdena och en kartläggning av behoven i respektive område saknas. Planeringsinriktningen fokuserar vidare på nybyggnation och att bostadsbyggandet ska användas som ett verktyg för att skapa trygga livsmiljöer.

Miljöpartiet anser att fördjupade översiktsplaner för relevanta områden ska tas fram. Dessa ska grundas i områdesspecifika analyser av befintlig markanvändning, upplevd trygghet och tillgången till samhällsservice, idrottsanläggningar, kollektivtrafik, gång- och cykelvägar, natur för rekreation och friluftsliv med mera. De fördjupade översiktsplanerna ska fokusera på social hållbarhet med konkreta planeringsinriktningar för att komma tillrätta med socioekonomiska ojämlikheter och segregation.

Miljöpartiet anser att översiktsplanen ska redovisa:

- en kartläggning av behoven av olika upplåtelseformer av bostäder i respektive geografiskt område
- att fördjupade översiktsplaner ska tas fram för Rosersberg, Valsta och Hällsbo.

Trafik och transportinfrastruktur

En översiktsplan med tidsperspektivet 2035 måste planera för minskad biltrafik. Tillsammans med en omfattande elektrifiering och en övergång till icke fossila drivmedel är en minskning av vägtrafiken den viktigaste förändringen för att nå uppsatta klimatmål. Stadsutvecklingen för framtiden måste fokusera på att skapa bättre möjligheter för kollektivtrafik, samåkning samt gång och cykel, inte vara centrerad kring biltrafik. Våra tätorter ska utformas för

människorna som bor där, inte för bilarna. Miljöpartiet anser att framtidens transportinfrastruktur ska planeras utifrån att resor och transporter med bil och flyg ska minska, inte öka.

Enligt *Plan för klimatsmart Sigtuna* ska kommunen vara fossilfri senast 2040. Strategi 3 i *Plan för Klimatsmart Sigtuna* slår fast att *Kommunens fysiska planering och samhällsbyggande ska vara klimatanpassat och förbättra förutsättningarna för miljöanpassade och resurssnåla transporter*. I översiktsplanen saknas konkreta inriktningar för hur kommunens fysiska planering ska leda till att målet om att kommunen ska vara fossilfri senast år 2040 ska uppnås.

Översiktsplanens avsnitt *Trafik och mobilitet* är centrerat kring den regionala stadskärnan Arlanda-Märsta inklusive logistikområdet i Rosersberg med utbyggnad av kombiterminalen. Navet i planeringen är Arlanda flygplats. För övriga delar av kommunen fokuserar översiktsplanen på att öka framkomligheten i vägnätet. Det är en känd effekt att när framkomligheten förbättras genom fler och bredare vägar så uppmuntrar det till ökad bilanvändning. Det leder till en ökning av biltrafiken som i sin tur leder till ytterligare behov av att förbättra framkomligheten. I samband med nya exploateringar kan det vara ofrånkomligt med viss ökad biltrafik. Miljöpartiet anser att ny eller utökad infrastruktur som gynnar biltrafik ska undvikas.

Som planeringsunderlag för översiktsplanen har *Trafikstrategi för Sigtuna kommun* använts. Trafikstrategins strategier slår bland annat fast att

- *Trafik till och från kommunen med koppling till väg E18 bör ledas via väg E4 och Norrortsleden i östlig riktning och via E4 och Rotebroleden i västlig riktning.*
- *Väg 263 inom Märsta tätort omvandlas till en väg som samverkar med omgivande bebyggelse och idrottsområde.*

Stråket Arlanda-Bålsta (väg 263, 269 och 912) är en sekundär förbindelse med regional funktion, där den regionala funktionen delvis består i kollektivtrafiken mellan Bålsta och Arlanda. Den primära förbindelsen mellan Arlanda och Bålsta är Rotebroleden, som nu får motorvägsstandard. Planeringsinriktningarna i översiktsplanen har inte anpassats till detta faktum. Översiktsplanen utgår från en ökad biltrafik och föreslår att väg 263 ska avlastas genom att Aspvägen förlängs med en bro över järnvägen vid Rolsta för vidare anslutning till Måby och Arlanda. Det skulle innebära att stora delar av biltrafiken mellan Sigtuna och E4/Arlanda och även trafik mellan E18 och E4/Arlanda skulle belasta Aspvägen i stället för väg 263. Märsta är redan idag omgärdad av trafikleder och järnväg. Med en ökad trafik skulle Aspvägen utgöra ytterligare en barriär för både människor och djur. Området är redan idag bullerstört från flyg, bilar och tåg. En ökad trafik på Aspvägen skulle leda till ytterligare bullerstörningar. Även luftföroreningar skulle öka och de boende i området skulle få en kraftigt försämrad boendemiljö.

Väg 263 är viktig för att förbättra kollektivtrafiken. Skrivningarna om hur kommunen kan gynna mer hållbara transportmedel är vaga och mindre detaljerat beskriva än infrastruktursatsningar på bil- gods- och flygplatsrelaterade transporter. Översiktsplanen konstaterar att kommunen har en sjunkande kollektivtrafikandel och hänvisar huvudsakligen problemet till andra aktörer. När det kommer till prioriteringar av trafikslag på väg 263 nöjer sig översiktsplanen med att de i Trafikverkets åtgärdsvalsstudie föreslagna extra körfälten "skulle kunna" reserveras för kollektivtrafik.

Översiktsplanen föreslår en utbyggnad och upprustning av Märsta station vilket Miljöpartiet välkomnar.

Utöver en ökad kollektivtrafikandel kan olika former för samåkning leda till en minskning av biltrafiken. Miljöpartiet anser att översiktsplanen ska redovisa hur kommunen ska verka för bilpooler och delningstjänster som leder till att färre invånare behöver skaffa egen bil.

Översiktsplanen avser minska klimatpåverkan från resor och transporter framför allt genom nybyggnation i service- och kollektivtrafiktäta områden. Enligt planeringsinriktning för Trafik och mobilitet ska *Vid utbyggnad av nya områden ska förutsättningar för kollektivtrafiken skapas samt gång- och cykelbanor vara i funktion vid första utbyggnadsetappen för att skapa hållbara resvanor från början.* I några av de föreslagna utbyggnadsområdena (till exempel Granby, Eneby) föreligger dock stor risk för bilberoende.

Elektrifiering

Enligt *Plan för klimatsmart Sigtuna* ska kommunens egna fordon ska vara fossilfria redan 2025. Planen slår fast att *kommunen har ett viktigt uppdrag med att främja utbyggnad av infrastruktur och distributionssystem för förnybara drivmedel. För transportsektorn är det avgörande att tillgång till biodrivmedel och laddplatser för elfordon byggs ut i kommunen, för de resor och transporter som inte kan göras med gång, cykel eller kollektiva färdmedel.* Det ställer stora krav på en fungerande laddinfrastruktur. Laddplatser behöver uppföras och tillgängliggöras för lätta och tunga fordon, kollektivtrafik och fritidsbåtar. För bussar och tunga fordon krävs planering av tillräckliga utrymmen på strategiska platser.

Enligt översiktsplanen ska kommunen verka för att underlätta för elbilar genom att tidigt i planeringen möjliggöra för laddstolpar på parkeringsplatser i nytillkomna områden och vid stora trafikstrande målpunkter såsom pendelparkeringar och centrumanläggningar. Dessutom ska kommunen verka för utbyggda system för icke-fossila fordonsbränslen. Sigtuna kommun saknar styrdokument för laddinfrastruktur. Miljöpartiet anser att ett kommunövergripande styrdokument för laddinfrastruktur ska tas fram.

Miljöpartiet anser att översiktsplanen ska redovisa:

- en tydlig koppling mellan kommunens klimatmål och översiktsplanens inriktningar för transportinfrastruktur
- en inriktning om att undvika ny eller utökad infrastruktur som gynnar biltrafik
- att väg 263 Arlanda-Bålsta är en sekundär förbindelse och att den primära förbindelsen Arlanda-Bålsta är Rotebroleden
- att inga genomfartsleder ska byggas i tätorterna
- att ett kommunövergripande styrdokument för laddinfrastruktur ska tas fram
- hur kommunen ska underlätta och vara pådrivande i omställningen till elektrifierade och fossilfria transporter
- hur kommunen ska verka för bilpooler och delningstjänster som leder till att färre invånare behöver skaffa egen bil.

Negativa effekter av vägtrafiken

Trafikstrukturen bidrar till att hålla ihop regionens och stadens olika områden och de människor som lever och verkar här. Samtidigt medför trafiken och dess infrastruktur negativa effekter i form av barriärer, stora markanspråk, buller, luftföroreningar och andra utsläpp. För att Sigtuna ska vara en långsiktigt hållbar kommun måste dessa negativa effekter minimeras.

Översiktsplanens förslag på utökning och breddning av vägar och järnvägar innebär stora risker för ökade barriäreffekter. Trots att Märsta tätort redan idag är omgivet av barriärer saknas förslag på åtgärder för att minska befintliga barriärer och motverka att nya barriäreffekter uppstår.

Enligt Trafikverket orsakar luftföroreningar från avgaser och däckpartiklar stor ohälsa och omkring 3 000 förtida dödsfall per år. *Miljöprogram för Sigtuna kommun* konstaterar att de dominerande utsläppen av avgaser och partiklar till luft kommer från vägtrafiken. För miljömålet *Frisk luft* är Sigtuna kommuns mål: *I Sigtuna kommun ska luften vara så ren att människors hälsa, växter, djur och kulturföremål inte skadas och att den biologiska mångfalden bevaras.* Översiktsplanen beaktar inte att en ökad biltrafik också leder till en ökning av luftföroreningar och försvårar möjligheten att säkerställa en god luftmiljö. Detta är särskilt viktigt för barn och andra känsliga grupper.

Stora delar av kommunen påverkas av buller. I översiktsplanen saknas inriktningar för att värna tysta miljöer och skapa miljöer med minskat buller. Fokus på ökad framkomlighet i vägnätet med genomfartsled i tätorten kommer tvärtom att leda till ökade bullerstörningar i bland annat norra Märsta. Planeringsinriktning för *Hälsa och säkerhet* lyder *Rådande bullerförordning ska eftersträvas vid nybyggnation.* Översiktsplanen saknar helt ambitioner att förbättra ljudmiljöer och förebygga att mer bullerstörningar tillkommer.

Miljöpartiet anser att översiktsplanen ska redovisa:

- åtgärder för att minska negativa effekter av vägtrafiken
- konkreta åtgärder för att överbrygga barriärer genom till exempel fler övergångsställen, gång- och cykelbroar, överdäckning av vägar, ekodukter
- hur nya barriäreffekter ska förhindras
- en inriktning för hur bullerstörningar från vägtrafiken ska undvikas vid nybyggnation och minimeras i redan bebyggd miljö
- konkreta åtgärder för att säkerställa en god luftmiljö samt hur vägtrafikens påverkan på luftmiljön ska minimeras.

Allmänna kommentarer översiktsplanens planeringsunderlag

För en ökad tydlighet över kommunens planeringsunderlag ska det framgå vilka dokument som är beslutade styrdokument med beslutsdatum och nämnd. Läsaren kan omöjligt förstå vad som är planeringsunderlag eller inte.

I referenslistan finns flera underlag där det inte framgår om det är beslutade styrdokument eller andra former av underlag.

Ett område där planeringsunderlagen är särskilt otydliga är vattenfrågorna. Yt- och grundvattenfrågorna hänvisas till flera olika dokument och olika rubriker vilket skapar en otydlighet för läsaren men främst för en framtida vattenplanering. Vattenfrågorna hänvisas till en vattenplan som inte kan verifieras.

Även för området grönstruktur är det otydligt vad underlagen grundas på och merparten av underlagen är regionala och inte kommunala. Det är anmärkningsvärt att den kommuntäckande naturvärdesinventeringen med SIS-standard (2015) inte finns med, varken som kartunderlag eller som planeringsunderlag. Gröna helhetsmiljöer med värderad natur är nödvändigt som utgångspunkt för översiktsplanen.

Styrdokument för implementering av översiktsplanen

Översiktsplanen ska ange vilka styrdokument som behöver tas fram och beslutas för att den ska kunna genomföras.

Miljöpartiet anser att översiktsplanen ska redovisa att följande styrdokument och planeringsunderlag ska tas fram för fortsatt planering:

- Lokala, kommunala åtgärdsplaner för varje vattenförekomst i kommunen
- Kommunövergripande grönstrukturplan

- Styrdokument för ekosystemtjänster
- Styrdokument för ekologisk kompensation
- Årligen uppdaterad naturvärdesinventering, för den kunskap om förutsättningar som är nödvändig för att kunna göra bedömningar i kommande planering
- Kartläggning av jordbruksmark som är av särskilt värde för den biologiska mångfalden utifrån aktuell naturvärdesinventering och marktäckedata
- Analys av ekologiska spridningssamband ur ett kommunalt perspektiv
- Kommunövergripande styrdokument för laddinfrastruktur
- Styrdokument för klimat- och miljöanpassat byggande

Hållbarhetskonsekvensbeskrivning för Översiktsplanen

För en översiktsplan krävs en strategisk miljöbedömning som avses i 6 kap. miljöbalken där kommunen ska redovisa miljökonsekvenser på ett sätt som uppfyller kraven enligt 6 kap. 11, 12 och 16 §§ miljöbalken. Till föreslagen översiktsplan finns en hållbarhetskonsekvensbeskrivning som endast till viss del uppfyller de krav som kan ställas på en miljökonsekvensbeskrivning. Planen saknar således en miljökonsekvensbeskrivning. I en miljökonsekvensbeskrivning måste alternativ, olika aspekter av miljöförhållanden, betydande miljöeffekter, åtgärder som planeras, planerad uppföljning av betydande miljöpåverkan osv bedömas. Det saknas i flera ämnesdelar en identifiering, beskrivning och bedömning av rimliga alternativ. I miljökonsekvensbeskrivningen ska kommunen beskriva alternativ, varför olika alternativ har valts eller valts bort ska motiveras. Med alternativ menas olika sätt att uppnå målen med översiktsplanen, det kan även gälla olika sätt att lösa bostadsbyggandet. För att underlätta kommande prövningar, lov och detaljplanearbete bör olika lokaliseringalternativ ha prövats i översiktsplanen.

Miljöpartiet anser:

- att det finns en risk att det som ska miljöbedömas enligt lag osynliggörs om dessa punkter inte hålls isär från övriga hållbarhetsaspekter. Om hållbarhetskonsekvensbeskrivningen ersätter en MKB så måste de sammanvägda konsekvenserna tydliggöras samt vilka åtgärder som man tänker vidta för att minska påverkan redovisas.
- att hållbarhetskonsekvensbeskrivningen missar väsentliga bedömningar, anger omfattande förslag på förändringar men sammanfattar översiktsplanen som en godtagbar plan. Miljöpartiet anser att hållbarhetskonsekvensbeskrivningen ska bedömas av en tredje part för att vara ett bifogat dokument till granskningen.

Märsta 2021-06-14

Miljöpartiet de gröna i Sigtuna kommun

Kontakt: Tove Björlin

tove.bjorlin@mp.se